

## วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร

### AN ANALYSIS OF BUDDHIST DOCTRINE AS FOUND IN JARAN MANOPETCH'S SONGS

พระศรีนรินทร์ ธนปาโล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiangmai campus

narindej@hotmail.com

#### บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทเพลงในพระไตรปิฎก เพื่อศึกษาชีวิต ผลงานเพลง เนื้อหาสาระในบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร และเพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร จากการศึกษาวิจัยพบว่า คนไทยได้รู้จักบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร มาตั้งแต่ พ.ศ.2520 ซึ่งได้รับการขนานนามจากวงการเพลงและกลุ่มคนที่เป็นคนท้องถิ่น โดยตั้งชื่อว่า “โพล์คของคำเมือง” บทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร ถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางคติธรรม เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีจุดประสงค์เพื่อความบันเทิงและสอดแทรกหลักธรรมสั่งสอนประชาชนในด้านจริยธรรม ความประพฤติ ตลอดจนการดำเนินชีวิต จรัล มโนเพ็ชร เป็นทั้งผู้แต่งเพลง และเป็นผู้ขับร้องเพลง มีกุศโลบายอันดี นำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาสอดแทรกไว้ในบทเพลงโพล์คของคำเมือง เพื่อให้สะดวกต่อการจดจำ โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อให้สังคมเป็นคนดี มีเมตตา กรุณา มีความกตัญญู กตเวทิต์ สังคมนั้นก็จะอยู่กันอย่างมีความสุขสงบจากการศึกษาบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร มีบทเพลงที่ประกอบด้วยหลักธรรมอยู่มากและค่อนข้างชัดเจน ในที่นี้ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธธรรมทั้ง 2 ส่วน คือ หลักสัจธรรมและหลักจริยธรรมบางส่วนมาสังเคราะห์เข้ากับบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร หลักสัจธรรมประกอบด้วย หลักไตรลักษณ์หลักไตรสิกขา และหลักกรรม ส่วนหลักจริยธรรมคือ หลักความกตัญญู กตเวทิต์ และหลักทักขณมิกัตถะประโยชน์หรือหัวใจเศรษฐกิจ อุ อา กะ สะ

**คำสำคัญ:** หลักพุทธในเพลงจรัล; จรัล มโนเพ็ชร; โพล์คของคำเมือง

#### Abstract

Thesis on the analysis of Buddhist principles that appear in the songs of Charan Manopetch, aimed to study the songs in the Tripitaka. To study the life of

music work, content in the songs of Charan Manopet, and to analyze the principles of Dharma appearing in the lyrics of Jaran Manopetch. Thai people have known the word song of the city of Jaran Manopet since 1977, which has been paralleled by the music industry and folk groups. By name "Folk Songkham Mueang", the song of Charan Manopetch is considered a culture of morality. Is a literary mantra that aims to entertain and insert the principles of teaching people in ethics, conduct throughout their lives. Jaran Manopet is both a composer. And as a singing driver Have a good strategy Bring Buddhist teachings to be inserted in the folk song of Khok Mueang. For convenience Easy to remember The aim is to make the society a good person, benevolent, and grateful. The society will live happily from the study of the songs of Charan Manopetch. The song contains a lot of principles and is quite clear. In this case, the researcher applied the two principles of the Dharma principle: the truth and some ethical principles to be synthesized with the songs of Charan Manopetch. Trinity principles, threefold principles, and the principle of ethics. Gratitude and the principle of Tikamatta, the benefit or the heart of the rich Arakasa

**Keywords:** Buddhist principles in Charan's songs; Charan Manopetch; Folksong's Lanna

## บทนำ

บทเพลงเกิดขึ้นมาจากชีวิตมนุษย์ สร้างสรรค์โดยมนุษย์ (จินตนา ดำรงเลิศ, 2533) เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ทำให้มนุษย์มีความสุข สนุกสนานรื่นเริง ผ่อนคลายความเครียดโดยทางตรงและทางอ้อม เป็นเครื่องกล่อมเกลাজิตใจมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย (อศิมาภรณ์ มงคลหว่า, 2555) ไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงได้

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย ผูกพันอย่างแนบแน่นกับวิถีชีวิตของคนไทย รายงานจากสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า ในปีพุทธศักราช 2557 ประชากรของประเทศไทยที่นับถือศาสนาพุทธ มีถึงร้อยละ 94.6 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ดังนั้น ความเชื่อถือและการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาจึงได้หล่อหลอมชีวิตจิตใจและลักษณะนิสัย จนกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของคนไทยที่ไม่เหมือนประเทศใดในโลก

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่หลักธรรมเข้ามาในประเทศไทยโดยรูปแบบต่าง ๆ เช่น วรรณกรรม บทเพลงพื้นบ้าน ความเชื่อเรื่องกรรม บาป-บุญ (พระมหาสาคร ศรีดี, 2559) เป็นต้น ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา บทเพลง จัดเป็นวรรณกรรมที่สำเร็จรูป มีปรากฏในพระไตรปิฎก เช่น ปญจสิขะ คัน

ธรรมพยุตร ได้ พรรณนาเนื้อเพลงถึงความรักของตนที่มีต่อนางสุริยวัจนสา มีการเปรียบเทียบพาดพิงถึง พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์และอรหันต์ทั้งหลาย (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2531) แต่บทเพลงก็เป็น ดาบสองคม เป็นทั้งที่ทำได้ทำให้บรรลุธรรมได้ (พระมหาสมชัย สิริวฑฺฒโน, 2527) และสร้างความเสื่อมเสียได้ด้วย เช่น สามเณรหลานชายของพระจักขุปาล เมื่อได้ยินเพลงขับของสตรีเกิดศัลลวบัติ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในขณะที่พระเถระเดินทางกลับบ้าน พระพุทธเจ้ายังได้กล่าวถึงการขับกล่อม เป็นสิ่งเจือปนด้วยกิเลสตัณหา จึงได้บัญญัติเป็นศีลว่า ให้เว้นขาดจากการฟ้อนรำขับร้อง ประโคมดนตรีและดูการละเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ปีพุทธศักราช 2520 จรัล มโนเพ็ชร ได้แต่งทำนองจากเพลงสากล ที่มีเนื้อร้องเป็นภาษา ท้องถิ่นภาคเหนือ (คำเมืองล้านนา) ด้วยการใช้คำง่ายๆ มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อมที่เป็น ธรรมชาติ จนประสบความสำเร็จระดับประเทศ จรัล มโนเพ็ชร มีความโดดเด่นในการแต่งเพลง การ ผสมผสานดนตรีที่หลากหลาย การประยุกต์ทำนองเพลงตะวันตก และเนื้อเพลงที่บ่งบอกถึงกำเนิด (ธนสวรรค์ เจริญเมือง, 2539) ในวงการเพลงของไทยกล่าวได้ว่า จรัล มโนเพ็ชร เป็นศิลปินนักประพันธ์ เพลง และนักร้องที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีผู้หนึ่งโดย ได้รับการขนานนามว่า “ราชาโฟล์ค ของคำเมือง” และได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณมากมาย

จรัล มโนเพ็ชร นับว่าเป็นปูชนียบุคคลทางดนตรี ในวงการเพลงควรถือเป็นแบบอย่าง ในเรื่อง การสอดแทรกวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นไปในทางที่ดี เป็นการช่วยยกระดับความบันเทิงทาง ดนตรีของไทยไม่ให้ไร้สาระ และมีแต่เรื่องรักๆ ใคร่ๆ เท่านั้น (อรชร เรือนคำ, 2537) เพราะในปัจจุบัน เพลงสตริง มีคำร้องเกี่ยวกับความรักมักจะเป็นเรื่องราวที่เสี่ยงต่อ การผิดศีลธรรมในแง่ของการผิด จารีตประเพณี ความไม่ซื่อสัตย์ พฤติกรรมไม่เหมาะสม การตีค่า ของความรักที่ไม่เหมาะสม ขาดความ จริงใจ โดยที่คำร้องของเพลงมักจะนำเรื่องราวชีวิตจริงของคน ในสังคมมาสะท้อนหรือประพันธ์เป็นคำ ร้องของเพลง การฟังเพลงดังกล่าวอาจจะทำให้เกิดปัญหา ต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นและเยาวชน

จึงควรหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการประพันธ์เพลงที่มีความไพเราะ มีคุณภาพ คำร้องที่มี สาระดี ทางด้านพฤติกรรม มีผู้นำบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร มาทำการวิจัยอยู่หลายเรื่อง หลาย ประเด็น แต่ยังไม่มีการนำมาวิเคราะห์ในประเด็นหลักพุทธธรรมอย่างเป็นวิชาการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจ ที่จะศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร ว่า มีหลักพุทธธรรมอะไร สอดแทรกอยู่ในบทเพลงบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการให้พุทธศาสนิกชน ได้ศึกษาและส่งเสริมหลักพุทธ ธรรมในบทเพลง ให้เป็นแนวทางที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตในสังคมล้านนา และประเทศไทยสืบไป

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาบทเพลงในพระไตรปิฎกประกอบด้วย บทเพลงในพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก และในอรรถกถา

2. ศึกษาประวัติและผลงานเนื้อหาสาระของบทเพลงซึ่งเป็นบทเพลงที่จรัส มโนเพ็ชรเป็นผู้แต่งคำร้องหรือเป็นบทเพลงที่จรัส มโนเพ็ชร เป็นผู้เรียบเรียงคำร้องจากเพลงพื้นบ้าน ทั้งที่ขับร้องเอง และให้ผู้อื่นขับร้อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 – 2541 รวม 19 ชุด

3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงของจรัส มโนเพ็ชร

### วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาข้อมูลด้านเอกสารจากหนังสือต่างๆ ต่อไปนี้ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 อรรถกถา รายงานการวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความต่างๆ สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย กลุ่มประชากรคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อง ปั่นเหง่เพ็ชร อาจารย์ประจำสาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ นายจำเเหลาะ สมจิตต์ ครูแต่งเพลงคนแรกจรัส และนายมานิต อ้วงค์ อดีตผู้จัดการส่วนตัวจรัส มโนเพ็ชร จำนวน 3 คน การคัดเลือกกลุ่มประชากรที่มีลักษณะตรงตามวัตถุประสงค์ โดยเลือกแบบเจาะจง

#### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ชุด มี 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ ชื่อ-นามสกุล การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย ประสบการณ์ในการฟังเพลงของจรัส มโนเพ็ชร

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลของบทเพลงจรัส มโนเพ็ชร ที่มีอิทธิพลต่อสังคมด้านต่างๆ

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระทางพุทธธรรมในบทเพลงของจรัส มโนเพ็ชร

โดยการนำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างไปหาผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้วจึงดำเนินการสัมภาษณ์ได้

#### วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้แสวงหากลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติตรงกับเงื่อนไขในแบบสัมภาษณ์

2. รวบรวมข้อมูลที่เป็นผลงานการแสดง ผลงานเพลงเป็นชุด เอกสาร ตำรา หนังสือวารสาร และข้อมูลเก่าจากนายมานิต อ้วงค์ อดีตผู้จัดการส่วนตัวจรัส มโนเพ็ชร จากจรัสมิวเซียมกรุงเทพมหานคร

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ เมื่อมีประชากรที่พร้อมให้สัมภาษณ์ จึงนัดเวลาสถานที่ ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จากศูนย์บัณฑิต มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่ แล้วดำเนินการสัมภาษณ์ได้ ทำการอัดเสียง และถ่ายภาพขณะสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม มีบางข้อมูลที่ไม่เพียงพอในการวิเคราะห์ ได้เดินทางไปสัมภาษณ์ซ้ำอีกครั้งส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดี

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและทำการตรวจสอบข้อมูลครบถ้วนถูกต้อง ทำการจำแนกตามวัตถุประสงค์พร้อมทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรง หากข้อมูลยังไม่ตรงประเด็น ผู้วิจัยต้องเดินทางไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมและวิเคราะห์ข้อมูลซ้ำอีกครั้ง

#### 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาการแสดงในงานต่างๆ ผลงานเพลงที่ออกเป็นชุด เอกสาร ตำรา หนังสือ วารสาร ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับจรัล มโนเพ็ชร มาทำการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์เป็นภาพรวมเพื่อให้ได้มาซึ่งความถูกต้อง แล้วจึงเขียนเป็นรายงานในลักษณะพรรณนาวิจัย

#### สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงจรัล มโนเพ็ชร สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาพบว่า บทเพลงที่ปรากฏในพระไตรปิฎก มีปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก เป็นบทเพลงที่ไม่ได้กล่าวถึงเนื้อร้อง เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวินัย และสิกขาบท และโทษ เพื่อให้การขับร้องเพลงเป็นเรื่องที่สมณะนักบวชไม่สมควรกระทำ เน้นให้เห็นความประพฤติดีที่แตกต่างชัดเจนจากความเป็นคฤหัสถ์ผู้บริโภคมาม บทเพลงในพระสุตตันตปิฎกพบว่า เป็นบทเพลงที่มีเนื้อร้อง หรือเรียกว่า คาถา ที่ชัดเจนและมีบุคคลที่ขับร้องไว้ มีทั้งเป็นบทเพลงที่แต่งขึ้นไว้ก่อน และเป็นบทเพลงที่ร้องขึ้นในขณะนั้นทันที ที่เกิดจากความดีใจ ความรัก หรือความทุกข์ จนสามารถขับขานเป็นบทเพลงออกมา ส่วนมากจึงเป็นบทเพลงที่ประกอบด้วยธรรมะ บทเพลงที่มีอยู่ในพระอภิธรรมปิฎก เป็นเรื่องการบรรลุธรรมและการเข้าถึงธรรมโดยผ่านบทเพลงเมื่อฟังแล้วสามารถส่งกระแสจิตมนสิการตามบทเพลง ทำให้เกิดปัญญาสามารถละกิเลส บรรลุธรรม ดังพุทธพจน์ที่ว่า ธรรมทั้งปวง มีมนสิการเป็นต้นกำเนิด บทเพลงที่ปรากฏในอรรถกถา ต่าง ๆ มีเพลงจำนวนมากที่สุด ประกอบด้วยบทเพลงที่ว่าเรื่องราวของปุณฺณผู้ครองเรือน ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อการบรรลุธรรม เรียกว่า โลกียธรรม และบทเพลงที่ประกอบด้วยธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติของอริยะอันเป็นพุทธจริยธรรมในขั้นสูงของอริยบุคคลผู้พัฒนาจิตใจ เรียกว่า โลกุตระธรรม

จรัล มโนเพ็ชร เกิดวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2494 ย่านประตูเชียงใหม่ เป็นบุตรคนที่ 3 จากพี่น้องทั้งหมด 7 คน บิดาชื่อนายสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร มารดาชื่อนางเจ้าต่อมคำ (ณ เชียงใหม่) มโนเพ็ชรเรียนจบชั้น ป.4 จากโรงเรียนพุทธนิสสัย เรียนจบชั้น ม.ศ.3 ที่โรงเรียนเมตตาศึกษา ศึกษาต่อจนจบปวส. สาขาบัญชีที่วิทยาลัยเทคนิคภาคพายัพในปี 2516 และจบปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้เข้าทำงานหลายแห่ง เช่น เป็นพนักงานเติมน้ำมัน ทำงานในไร่กล้วย เล่นดนตรีในร้านไถ่ย่าง เป็นพนักงานแขวงการทางพะเยา พนักงานบริษัทไทยฟาร์มมิ่ง และเป็นพนักงานสมุทรบัญชีที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2520 ก็ได้ลาออกมาร้อง

เพลงตามร้านอาหาร ตามโรงแรม ต่อมาจรัส มโนเพชร ได้แต่งเพลงเองและขับร้องเองด้วยภาษาถิ่นล้านนาโดยใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองผสมกับดนตรีตะวันตกเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นอัตลักษณ์ล้านนาเรียกว่า “โพล์คของคำเมือง” จนได้รางวัลมากมาย อาทิ รางวัลศิลปินสันติภาพ จากองค์การยูนิเซฟ เมื่อ พ.ศ.2534 รางวัลบุคคลดีเด่นทางด้านการใช้ภาษา จากสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานรางวัล เมื่อปี พ.ศ.2537 และเป็นนักแสดงนำฝ่ายชายที่ได้รางวัลสุพรรณหงษ์ทองคำ จากภาพยนตร์เรื่องด้วยเกล้า เมื่อปี พ.ศ.2530 เป็นต้น และในวันที่ 3 กันยายน 2544 เวลา 03.00 ได้เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจล้มเหลวเฉียบพลัน ณ บ้านดงดอกไม้ จังหวัดลำพูน ในอายุ 50 ปีพอดี ตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร 5 วัน

จรัส มโนเพชรได้สร้างสรรค์ผลงานเพลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2544 เป็นเวลา 25 ปี มีผลงานเพลง 21 ชุด รวม 200 กว่าเพลง พบว่า บทเพลงพรรณนาและบทเพลงเล่าเรื่อง มากกว่ากลุ่มบทเพลงสะท้อนสังคม ส่วนคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ในบทเพลงอยู่ที่ลีลาการใช้คำที่เรียบง่าย เสียงของคำไพเราะ มีความหมายสะท้อนอารมณ์และมีเนื้อหาที่ชวนให้ขบคิด ในการด้านใช้ภาษาถิ่นล้านนาในบทเพลงพบว่า บทเพลงที่จรัส มโนเพชร แต่งคำร้องทั้งหมด 83 เพลง มีการใช้ภาษาพื้นเมืองตลอดเพลงรวม 30 เพลง และใช้ภาษาพื้นเมืองแทรกเป็นส่วนหนึ่งของเพลงรวม 9 เพลง ผลงานเพลงโดยรวมของจรัส มโนเพชร สะท้อนให้เห็นความสำคัญของท้องถิ่น ในด้านต่าง ๆ คือ เศรษฐกิจ การศึกษา ค่านิยม ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ปัญหาท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากร การให้ความสำคัญต่อคุณธรรม และความหมายของการดำรงชีวิต

จรัส มโนเพชร ได้นำเสนอความเป็นอยู่ของชาวล้านนาผ่านบทเพลงว่า เป็นดินแดนแห่งธรรมะอันประกอบด้วยความร่มเย็นภายใต้บรรพพุทธานุภาพ มีพระสงฆ์ที่เคร่งครัดในศีลาจารวัตร ชาวล้านนามีจิตใจดีงามเพราะมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอย่างแนบแน่นลึกซึ้ง เช่น ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ น้ำตก เป็นต้น ดังเนื้อเพลงบางตอนของเพลงล้านนา และเพลงบ้านป่าเมืองดอย จากการศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในบทเพลงของจรัส มโนเพชร พบว่าประกอบด้วยหลักพุทธธรรมดังต่อไปนี้

หลักความกตัญญู คือ 1. พรหมวิหาร 4 มีเมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข เช่น เพลงฉันมีความรักมาให้ กรุณาเป็นความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ได้แก่ บางส่วนของเพลงฉันมีความรักมาให้ มุกิตา พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เช่น บางส่วนของเพลงสาวมอเตอร์ไซด์ อุเบกขา คือ ภาวะความเป็นกลางของจิต ดุจดตาซึ่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง ได้แก่บางส่วนของบทเพลงบ้านบนดอย 2. สังคหวัตถุ 4 ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้คนได้แก่ ทาน คือการให้แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน ได้แก่บางส่วนของบทเพลงฮานี้บ่าเฮ้ย ปิยวาจา คือวาจาที่สุภาพอ่อนโยน เช่น เพลงพี่สาวครับ อตถจริยา คือการชวนช่วยช่วยเหลือกิจการงานสาธารณะ เช่น เพลงรางวัลแด่คนช่างฝัน เพลงศิลปินป่า สมานัตตา คือการวางตนให้เสมอต้นเสมอปลาย ได้แก่ เพลงลูกข้าหนึ่ง 3. ขรรวาส

ธรรม 4 ธรรมสำหรับผู้ครองเรือนได้แก่ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ พูดจริงทำจริง เช่น บางส่วนของ บทเพลงรางวัลแด่คนช่างฝัน เพลงภาพชีวิต เพลงเอื้องผึ้ง จันผา ทุมะ คือ การข่มใจตนเอง การรู้จักควบคุมจิตใจ ได้แก่ เพลงหรือว่าฉันเหงา จาคะ หมายถึงการสละให้ปันสิ่งของแก่คนที่ควรให้ ได้แก่ เพลงรางวัลแด่คนช่างฝัน ชนิด คือ ความอดทน อดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรค เช่น เพลงเขาวงกต

หลักไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา เป็นความประพฤติดีอยู่ในศีล 5 มีระเบียบวินัย เช่น เพลงเอื้องผึ้ง จันผา อธิจิตตสิกขา มีจิตใจอ่อนน้อม ได้แก่ เพลงเจ้าหญิงน้อย อธิปัญญาสิกขา มีความเป็นอิสระไร้ทุกข์ เช่น เพลงร้องตามเพลง

หลักไตรลักษณ์ในบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร คือ หลักอนิจจตา ความไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลง ได้แก่ เพลงตากับหลาน หลักทุกขตา ความรู้สึกเป็นทุกข์ เป็นสภาพที่ทนไม่ได้ ได้แก่ เพลงเจ้าดวงดอกไม้ เพลงเจ้านาง หลักอนัตตา ความไม่ใช่ ไม่มี ไม่สามารถบังคับได้ สิ่งทั้งหลายแปรเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัย เช่น เพลงควายหางาน เพลงตากับหลาน เพลงบ่มีหยิ่งสักอย่าง

หลักทฤษฎีภูมิภักดีหรือหัวใจเศรษฐี อุ อา กะ สะ บทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร สอดคล้องกับหลัก อุ อา กะ สะ คือ อุ อุภูฐานสัมปทา ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น บางตอนของ เพลงเจ้าดวงดอกไม้ อา อารักขสัมปทา เป็นการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ รู้จักเก็บหอมรอมริบ ใช้จ่ายด้วยความประหยัด อดออม ใช้จ่ายเงินทองให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น บางตอนของ เพลงเจ้าดวงดอกไม้ กะ กัลยาณมิตรตา การคบเพื่อนดี คนดี น่ารัก น่าเคารพ รอบรู้ พูดเป็น พร้อมรับฟัง รู้สึกรู้จริง ไม่ชักจูงไปทางเสื่อมเสีย ฉะนั้นมิตรที่คอยอุปการะ ร่วมทุกข์ร่วมสุข แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ถือเป็นมิตรแท้ ได้แก่ เพลงมิดะ สะ สมชีวิตา มีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย พอเพียง ได้แก่ เพลงน้ำแม่ปิง, เพลงบ้านบนดอย

มนุษย์แต่ละคนได้สะสมบุญบารมีมาไม่เหมือนกัน ฉะนั้นจึงมีจริต มีอุปนิสัยแตกต่างกันออกไป ในพุทธกาลเวลาพระพุทธเจ้าแสดงพระธรรมเทศนา จึงมักจะเริ่มต้นด้วยการพิจารณาจริต หรือภูมิเดิมของแต่ละคนเสมอ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจ พร้อมทั้งปล่อยวางจิตของตนเองเข้าสู่ความพ้นทุกข์ ฉะนั้นบทเพลงจึงเป็นส่วนหนึ่งที่มิใช่ในพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีอยู่มากมายและมีความแตกต่างกัน ดังที่ปรากฏไว้ในพระไตรปิฎก

### ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีเป้าหมายมุ่งไปที่เพื่อการศึกษาบทเพลงในสมัยพุทธกาลในพระไตรปิฎก ตลอดถึงศึกษาชีวิต ผลงานเพลง และเนื้อหาสาระในบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชรและเพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร แต่ไม่ได้วิเคราะห์เจาะลึกลงไปประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ยังมีประเด็นอื่นที่น่าศึกษาอยู่อีกมา ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าน่าจะมีการศึกษาให้เข้าใจอย่างละเอียดชัดเจนขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยได้ตั้งเป็นข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาเรื่อง “ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงของเงินเงิน บุญสูงเนิน” ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์ว่าหลักการวิธีการแต่งเพลงและการร้องเพลงมีอยู่ในเนื้อหาของพระไตรปิฎกหรือไม่ เพื่อจะได้ศึกษาพัฒนาต่อยอด ตลอดถึงนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนต่อไป

2. ควรมีการศึกษาเรื่อง “ศึกษาการแต่งเพลงและการร้องเพลงนำไปสู่การบรรลุมรรค” ซึ่งเป็นการศึกษาว่า การแต่งเพลงและการร้องเพลงจะใช้เป็นอุบายในการปฏิบัติจนกระทั่งบรรลุมรรค หลุดพ้นจากกิเลสได้หรือไม่ เพื่อที่จะสรุปได้ว่า การแต่งเพลงและการร้องเพลงนั้นที่แท้จริงแล้วทำให้เกิดผลดี หรือผลเสียกับการปฏิบัติธรรมในแบบพุทธศาสนาเถรวาทหรือไม่อย่างไร จะได้ทำเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องต่อไป

## References

- จินตนา ดำรงเลิศ. (2533). **วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนศวร เจริญเมือง. (2539). **เขียนแผ่นดินเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : ผางประดับ.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2531). **เพลงรักจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อัมรินทร์ พรินตติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระมหาสมชัย สิริวฑฺฒโน. (2527). **หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย**. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรชร เรือนคำ. (2537). **การศึกษาภาพสะท้อนสังคมล้านนาและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ จากบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร**. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อติมาภรณ์ มงคลหาว้า. (2555). **ดนตรีในพระพุทธศาสนา**. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสาคร ศรีดี. (2559). **พุทธจริยธรรมกับดนตรี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaicadet.org/Buddhism/Buddhism/BuddhistEthics-Music.html>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **บทสรุปสำหรับผู้บริหารการสำรวจสถานะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต (ความสุขของคนไทย พ.ศ. 2557)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/soc-culExc57.pdf>.